

"L'assignatura pendent és democratitzar Sèrbia"

Alfons Cucó, catedràtic d'història contemporània de la Universitat de València i ex-parlamentari europeu, va ser a Kosovo fa tres anys en una missió del Consell d'Europa. Cucó assegura que mentre Sèrbia no es democratitzi, només s'hi posaran pedaçs.

Fa tres anys Alfons Cucó fou enviat a Sèrbia i a Kosovo en una missió del Consell d'Europa. Després de la visita va redactar l'Informe de la Comissió de les Migracions, els Refugiats i la Demografia sobre els sol·licitants d'asil albanesos de Kosovo, aprovat per unanimitat per l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, a Estrasburg. En aquest document Cucó ja alertava sobre l'explosiva situació de Kosovo, que ara ha empitjorat.

—*Fa tres anys deia a EL TEMPS que Kosovo era una bomba retardada. Ara ha esclatat definitivament?*

—Crec que encara no ha esclatat del tot, només som al principi. Però la derivació, com ja preveia l'informe que vaig fer, podria ser que encara empitjoràs. El que passa és que no hi ha gaire informació veraç sobre el cas. Tot dependrà de la reacció internacional. La qüestió ja no és un tema intern de Sèrbia, ha passat a ser una qüestió internacional, que és el que els albanesos de Kosovo volien. Ara la pilota ha canviat de teulada i veurem què passa. No sóc gaire optimista.

—*Per què creu que ha esclatat ara aquest conflicte?*

—Probablement perquè les posicions moderades durant tant de temps d'Ibrahim Rugova, el president oficiós de Kosovo, han perdut eco popular. Després de deu anys de l'abolició de la mínima autonomia que havien aconseguit i d'una situació d'*apartheid* i d'opressió absoluta, les posicions moderades tenen moltes dificultats per a mantenir-se. I una ala radical ha passat a l'activitat directa, cosa que obre una dialèctica que probablement i dissortadament superarà Rugova. El dia 22 de març hi ha eleccions a Kosovo, encara que amb poques garanties, i indicativament veurem si les posicions de Rugova s'han man-

tingut o es debiliten. En tot cas, crec que la UE hauria de donar suport a Rugova.

—*S'ha especulat molt sobre el veritable origen del grup armat Exèrcit d'Alliberament del Kosovo (EAK), fins i tot s'ha dit que era Milosevic qui l'havia ideat. Qui creu que hi ha al darrere?*

—No tinc elements per a saber si això és cert. No és una hipòtesi a descartar, però em fa l'efecte que Sèrbia tampoc no té tanta necessitat de crear un fals conflicte, ara que el tema boscnià està apaivagat. Vaja, jo crec que falsament apaivagat, perquè quan les tropes internacionals abandonaran el territori, ja veurem què passarà. Així com Eslovènia és un afer absolutament tancat, i el cas croat, a mig termini probablement també, la qüestió de Bòsnia no.

—*A part l'origen de la població, què diferencia el conflicte de Bòsnia del de Kosovo?*

—Milosevic, que ha estat el pare històric de la Gran Sèrbia en aquesta última etapa, mai no ha actuat directament, i a Bòsnia ha tingut uns homes de palla que li feien la feina bruta, com el senyor Karadzic o el senyor Mladic, que han estat la pitjor cara de la neteja ètnica i del genocidi. Però a Kosovo no hi ha Karadzics perquè quasi no hi ha població sèrbia. El que passi serà el que

directament Milosevic voldrà que passi. Aquest és el nou guió. Milosevic ha d'optar o bé per rebaixar definitivament el seu discurs nacionalista panserbi radical, cosa que pot significar la seva caiguda política al seu país, perquè el seu nacionalisme va començar reprimint Kosovo el 89, o bé per fer directament de Karadzic.

—*Milosevic aprofita aquest conflicte per obtenir una posició de força respecte a Sèrbia, però sobretot respecte a Bòsnia?*

—És possible. Però, a mi, el que em preocupa és la

"Per una certa opinió occidental el canvi de fronteres sempre és traumàtic; però, que no ho és, una ciutat martiritzada com Sarajevo? Després de la tragèdia de Bòsnia ja no es pot amagar el cap sota l'ala."

MIREIA MARGENAT

falta d'una visió conjunta de la Unió Europea (UE). Els errors que es van veure tan clars en el conflicte de Bòsnia no es poden repetir. Aleshores la UE es definia pel seu 'no-pensament', seguint aquella definició que algú va fer de la UE: "Es un gegant econòmic, un nan polític i un cuc militar". I és que la moneda única és molt important, però Europa no s'acaba aquí, ha de ser un projecte global i no únicament un projecte econòmic. Cal una reflexió conjunta sobre la política exterior i defensiva. Aquestes mancances es van veure a Bòsnia, i fins que els americans no varen decidir de capgirar la seva política tradicional a la regió, la situació no va canviar. I els Acords de Dayton són fruit de la intervenció directa nord-americana.

—*No és més probable que torni a passar això, vistos els interessos dels EUA a la zona?*

—Els EUA ja fa temps que tenen una guarnició simbòlica a Macedònia, d'una pocs centenars d'homes, cosa que vol dir que els preocupa Macedònia. I si Kosovo es contagiava a Tetovo —franja al nord de Macedònia amb majoria de població albanesa—, tindríem una reacció en cadena que repercutiria sobre Grècia, Bulgària i Turquia. També sobre Albània, que viu una situació desesperada. A mi, em consta que el Consell d'Europa està altíssimament preocupat per Albània, i que pensa enviar-hi una missió especial per fer-hi pedagogia de la democràcia. Per tant, aquí hi ha un perill claríssim. Però, de moment, no crec que Milosevic traspassi la frontera de Macedònia i, si la traspassa, serà la tragèdia.

—*En un moment que Turquia ha estat rebutjada per la UE, podria utilitzar aquest conflicte per agafar una posició de força davant Europa?*

—És molt possible, perquè Turquia necessita uns aglutinaments interns i ara com ara es troba en una posició molt difícil després del 'no' europeu, i l'empitjorament de la situació a Xipre. Aleshores podria trobar una forma d'aglutinament nacional que el cas kosovès donaria... a la dreta turca, si més no.

—*Quin és el paper de la UE, doncs?*

—Un paper bàsic. Ara bé, fins a quin punt això implica d'entrar a fons en el problema serbi? Perquè des de fa deu anys que no hi ha canvis a Sèrbia. El clan Milosevic, que domina el territori com un vell *aparàtxik* comunista, continua mantenint els ressorts del poder. Això ens porta a un afer crucial, el de la democratització de Sèrbia. Aquesta és l'assignatura pendent, i si no hi ha una democratització real a Sèrbia, no farem sinó posar-hi pedaços i prou. El problema fonamental és a Belgrad. El somni de la Gran Sèrbia ja ha rebut bufetades a tota la part occidental de l'ex-Iugoslàvia, i ara veurem què passa amb els últims ressorts d'aquest somni: la Voivodina i Kosovo. A la Voivodina la situació sembla tranquil·la, però a Kosovo és una altra cosa.

—*En aquest sentit, fa uns mesos l'oposició a Milosevic que volia democratitzar el país tenia una certa força i podia protagonitzar aquesta tasca que vostè assenyala, però actualment es troba absolutament desintegrada...*

—Sí, i els discursos dels ultranacionalistes són enca-

ra més radicals que no els de Milosevic. Per tant, la situació no permet de tirar coets enlaire. Ara bé, si les tropes entren a Kosovo, no únicament als pobles petits, sinó a Pristina i a les ciutats mitjanes, què passarà? Abans Rugova deia que no, però amb la boca petita, a tornar a l'autonomia que tenien al 1989. Però després de les matances d'aquests dies i de la radicalització que arrossega, no sé si l'autonomia és la solució que admetran els albanesos.

—*L'any 74 Kosovo va esdevenir quasi una república dins Iugoslàvia, i tot i així hi va haver manifestacions i protestes. Creu que ara es conformaran amb una petita autonomia?*

—Això hauria estat possible fa uns quatre o cinc anys, però ara ja no ho és. Aleshores una solució de mínims era la d'una república autònoma, i encara que no satisfesia ningú hauria servit per guanyar temps i per permetre els processos democratitzadors interns. Perquè no crec que Sèrbia es pugui democratitzar d'un dia per altre.

—*Quina credibilitat dóna a la proposta de Milosevic de negociar amb els representants de Kosovo?*

Cucó assegura que a Europa també hi ha preocupació per alguns altres punts de la zona: "Em consta que el Consell d'Europa està altíssimament preocupat per Albània i que pensa enviar-hi una missió especial per fer-hi pedagogia de la democràcia".

"Els dirigents europeus sempre arriben quan la

Alfons Cucó assegura que a Kosovo preval la solidaritat nacional, entre kosovesos musulmans i catòlics, per sobre la solidaritat religiosa: "Jo no vaig apreciar-hi actituds de caràcter fonamentalista, i vaig trobar-hi unes interpretacions molt flexibles de l'islam. Per exemple, el president Ibrahim Rugova és musulmà, i la foto que ensenya amb més insistència és la de l'audiència amb el papa, perquè precisament vol demostrar que no hi ha cap radicalisme en aquest aspecte".

MIREIA MARGENAT

—Poca, i per moltes raons. La història recent no dona gaires arguments a la credibilitat d'aquesta proposta. Quan fa tres anys vaig parlar amb les autoritats sèrbies, ja em van dir que no volien saber res de diàlegs. Em deien que la República Sèrbia i la Federació Iugoslava tenien uns fòrums de debat, els parlaments respectius, i si els albanesos no hi eren és perquè no volien. Ningú no els negava la possibilitat de ser-hi, i podrien tenir de setze a vint vots per fer-se escoltar en aquests fòrums, però que no els hi volien tenir. En realitat, aquesta tesi és radicalment falsa, perquè les autoritats sèrbies s'han negat a establir mesures de confiança que poguessin estimular el diàleg. L'*apartheid* s'ha mantingut, encara que Milosevic va signar un acord amb Rugova fa uns mesos per arreglar la qüestió de la llengua, entre més coses, però no ho ha complert. Per tant, no hi ha cap prova que aquest diàleg que proposa Milosevic sigui real. Ara el diàleg tan sols és possible davant observadors internacionals.

—*Què en pensa, de l'embargament d'armes a Sèrbia que ha decretat el Grup de Contacte per l'ex-Iugoslàvia?*

—Es paper mullat. Un embargament d'armes a Milosevic no serveix de res, perquè té un exèrcit perfectament preparat, i a més el mercat internacional d'armes li pot donar el que vulgui si paga amb dòlars. La mà forta ha de ser l'embargament econòmic i diplomàtic, no solament d'armes. L'embargament d'armes tot sol no hauria aturat Bòsnia; el que va aturar aquest conflicte va ser una presència militar contundent. I això, no veig que l'Europa unida estigui disposada a admetre-ho.

—*Per què creu que a la UE hi ha aquesta prevenció*

a la intervenció, tot i l'exemple de Bòsnia i Croàcia?

—Els dirigents europeus actuals sempre arriben tard i malament, quan la situació ja és insuportable. I a sobre a remolc dels americans. Dissortadament, aquestes experiències ensenyen poc. Normalment es defensa aquesta prevenció dient que els canvis de fronteres són traumàtics, però, que no ho és una ciutat martiritzada com Sarajevo? Com es poden comptar els milers de vides? A Kosovo es pot repetir perfectament el cas. Per una certa opinió occidental el tema de les fronteres sempre és traumàtic. Ja ho va ser a Croàcia i Eslovènia, que eren casos evidents. I a Bòsnia ha hagut de córrer molta sang i hi ha calgut una intervenció extraeuropea perquè els europeus hi prenguessin una responsabilitat. Després de la tragèdia de Bòsnia no hi ha justificació per a amagar el cap sota l'ala. El que passa és que, als estats unitaris, els costa moltíssim de cedir, encara que siguin petites parcel·les de sobirania, i ningú no vol ni reflexionar-hi. La supervivència dels vells mites de l'estat-nació són molt més duradors que no ens pensàvem. No podem tenir una política de 'no-nensament', ni de "ja és tot fet". L'estat-nació, en el sentit més pejoratiu del terme, és ben viu i costarà molt d'anar-lo desmuntant.

—*No ha servit de res, doncs, el conflicte bosnià?*

—Per ara em fa l'efecte que ha servit de ben poc. No es fa una política preventiva. D'informes com el meu, sempre n'hi ha haguts, però ningú no n'ha fet cas, d'aquestes coses. Han preferit de deixar passar el temps i dir que no passava res. No passa res... fins que ja ha passat! I això és el principi de la gran foguera que es podria encendre d'ací a pocs mesos.

—*A diferència del conflicte bosnià, en aquest cas Rússia i Grècia, aliats tradicionals de Sèrbia, han moderat les seves posicions...*

—Això és positiu. L'única cosa que hi ha afegit Rússia és que no hi enviaria tropes. Ara bé, no crec que sigui absolutament necessari que hi hagi tropes russes; n'hi poden enviar d'ucraïneses, per exemple, que farien un paper similar.

—*Fonts acostades a Milosevic asseguren que aquest rebutja una missió dirigida per Felipe González. Què n'opina?*

—Si això és així, probablement la missió no es farà. En tot cas, em sembla molt greu que Milosevic no hagi acceptat una missió dirigida per un home amb el perfil de González.

—*Fins ara el fet que els kosovesos fossin musulmans i catòlics no era cap obstacle, i vostè recalca que Kosovo és un dels pocs llocs on la solidaritat nacional preval per damunt la solidaritat religiosa, però les posicions no es podrien radicalitzar?*

—Jo no vaig apreciar-hi actituds de caràcter fonamentalista, i vaig trobar unes interpretacions molt flexibles de l'islam. Per exemple Ibrahim Rugova és musulmà, i la foto que ensenya amb més insistència és la que el mostra al costat del papa, perquè precisament vol manifestar que no hi ha cap radicalisme en aquest aspecte.

Oriol Cortacans